

Висновки

Таким чином, нами визначені порядок і зміст етапів процесу підготовки і проведення трансформації промислових структур, індикатори передумов і методи трансформації ТАВК регіону. Встановлено, що трансформація підприємств має проходити в рамках стратегії розвитку авіавиробничих підприємств регіону. Стадія ухвалення рішення про трансформацію територіальних авіавиробничих комплексів закінчується юридичним оформленням процесу інтеграції. Стратегічна ефективність визначає повноту виконання намічених стратегічних цілей. Тактична ефективність вимірюється показниками ефективності інвестицій. При цьому важливо встановити не тільки величину відхилень практичних результатів від проектних (планових) значень, а й їхні причини, що дозволяє внести відповідні корективи в планові та програмні документи. У зв'язку з можливістю використання регіональних кредитів при реалізації стратегії розвитку ТАВК регіону і необхідністю визначення її впливу на регіональний бюджет необхідно розраховувати також бюджетну ефективність трансформації.

Список використаних джерел

1. Новикова М.В., Решетило О.С. Перспективи та пріоритети економічного розвитку авіаційної галузі України у контексті глобального конкурентного середовища [Текст] / М.В. Новикова, О.С. Решетило // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: Зб. наук. пр. – К.: НАУ, 2008. – Вип. 20. – С. 11–14.
2. Новикова М.В. Формування фінансових ресурсів для забезпечення необхідного рівня ефективності і якості виробництва та експлуатації повітряних суден [Текст] / М.В. Новикова // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2006. – Вип. 3. – С. 268–272.
3. Экономика гражданской авиации Украины [Текст]: монографія / Ю.Ф. Кулаев, В.И. Щелкунов – К.: Феникс, 2010. – 736 с.

4. Аакер Д.А. Стратегическое рыночное управление // Изд. Питер. – М.: 2011. – 496 с.

5. Коломойцев В.Е. Структурна трансформація промислового комплексу України: [монографія] / В.Е. Коломойцев. – К.: Українська енциклопедія, 1997. – 304 с.

6. Кіндзерський Ю.В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: Монографія / В.В. Микитенко, Ю.В. Кіндзерський, М.М. Якубовський та ін.; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К.: 2009. – 928 с.

7. Новикова М.В. Організаційно-економічне забезпечення формування ефективних умов функціонування інституту власності для підприємств авіаційного комплексу в умовах глобальних змін [Текст] / Монографія за заг. ред. Г.М. Юна // Проблеми та перспективи організації авіаційних перевезень, застосування авіації в галузях економіки та розвитку транспортних систем – К.: НАУ, 2011. – 184 с. (С. 14–30).

8. Іщук С.О. Циклічність економічних процесів: моделювання операційного циклу / С.О. Іщук // Економіка промисловості. – 2005. – №1. – С. 138–143.

9. Пельтек Л.В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми [Текст]: монографія / Л.В. Пельтек. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 268 с.

10. Теоретические и прикладные аспекты функционирования производственного комплекса региона: монография / Науч. ред. А.И. Амоша. – Донецк: НАН Украины, ин-т эк-ки пром-ти, 2004. – 424 с.

11. Новикова М.В. Детермінанти регіональної авіапромислової політики України [Текст] / М.В. Новикова // Проблеми системного підходу в економіці Зб. наук. пр. – К.: НАУ, 2012. – Вип. 41. – С. 211–218.

12. Новикова М.В. Визначення шляхів структурної перебудови авіаційної промисловості України [Текст] / М.В. Новикова, Т.В. Смітюх // Сучасні проблеми менеджменту: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: НАУ, 2010. – С. 61–62.

О.Б. ПІРІАШВІЛІ,
с.н.с., к.е.н., Інститут економіки та прогнозування НАН України

Інституційне забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в Україні

У статті розглядаються проблеми інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в Україні на сучасному етапі розвитку. В процесі дослідження використано методи аналізу та синтезу, системний підхід та метод порівняльного аналізу. Обґрунтовано комплекс заходів щодо вдосконалення інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в державі.

Ключові слова: інституціональні перетворення, інститут, процес, регіон, стратегічне управління.

В статье рассматриваются проблемы институционального обеспечения процесса регионального стратегического управления в Украине на современном этапе развития. В процессе исследования использованы методы анализа и синтеза, системный подход и метод сравнительного анализа. Обоснован комплекс меро-

приятний по совершенствованию институционального обеспечения процесса регионального стратегического управления в государстве.

Ключевые слова: институциональные преобразования, институт, процесс, регион, стратегическое управление.

This article examines the problems of institutional support of the process of regional strategic management in Ukraine at the present stage of development. The study used the methods of analysis and synthesis, system approach and the method of comparative analysis. The set of measures to improve the institutional support of the process of regional strategic management in the state are grounded.

Keywords: institutional reform, institution, process, region, strategic management.

Постановка проблеми. Процес стратегічного управління економічним розвитком регіонів України на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки знаходиться в зародковому стані та потребує подальшого розвитку та вдосконалення цього процесу на регіональному рівні. Однією з проблем у сфері регіонального стратегічного управління є розвиток інституційного забезпечення, а саме розвиток відповідної інституційної інфраструктури в регіонах України. Зазначені інституції мають сприяти ефективній реалізації Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року та Стратегії регіонального розвитку областей та міст України. Разом із цим слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку країни одним із найважливіших напрямів державної політики в соціально-економічній сфері є інституціональний.

Досвід провідних економічно розвинутих країн світу, зокрема США, Японії, Франції, Німеччини, Великобританії та Австралії, свідчить про важливість та необхідність змін в інституціональній системі країни, які безпосередньо впливають на економічне зростання та розвиток держави та її регіонів. У світовій практиці господарювання виділяють два принципово різних підходи щодо формування та розвитку інституціональної системи в державі, а саме: схема 1 – це шлях природного розвитку інституту (облагороджування) та схема 2 – це шлях запозичення, або штучний розвиток інститутів (культивування) [1, с. 16–20; 2, с. 65–74]. Так, Україна пішла другим шляхом стосовно розвитку інституційної інфраструктури регіонального стратегічного управління, а саме: шляхом запозичення інститутів у сфері регіонального управління з передового досвіду та практики більш успішних країн Америки, Європи та Азії. Така схема (схема 2) формування та розвитку інституцій на сучасному етапі соціально-економічного розвитку часто зустрічається в перехідних економіках, в країнах, що відстають в економічному розвитку, та країнах, які наздоганяють провідні країни світу.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню проблем формування та розвитку системи стратегічного управління економічним розвитком на регіонально-

му рівні присвячено багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема українських: З. Герасимчук, Ю. Орловська, Д. Ісаченко, С. Козловський, О. Черевко; російських: Д. Львов, В. Селіверстов, В. Гневко, Є. Рохчин, А. Гапоненко та інші. Проблема інституціональних перетворень в економічній системі присвячено багато праць, зокрема таких українських вчених, як В. Геєць, А. Гриценко, А. Коврига, Т. Єфименко, С. Біла та інші; російських вчених: А. Аузан, Г. Сатаров, Я. Кузмінов, В. Радаєв, А. Яковлев, Є. Ясін, О. Бесонова, Л. Григор'єв, зарубіжних вчених: Д. Норт, М. Еллман, Дж. Ходжсона, Т. Еггертсон. У працях зазначених вчених розглядаються різні аспекти інституціональних перетворень на сучасному етапі розвитку в державі, зокрема теоретико-методичні, фінансові, інноваційні та соціальні аспекти. Проте недостатньо дослідженими залишаються, на нашу думку, питання щодо формування та розвитку інституціонального забезпечення процесу стратегічного управління регіональним розвитком, зокрема щодо розвитку інституційної інфраструктури регіонального стратегічного управління в державі.

Мета даної статті полягає в аналізі інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в Україні. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити основні інституції в сфері регіонального стратегічного управління на сучасному етапі розвитку економіки України;
- здійснити аналіз діяльності зазначених інституцій у сфері регіонального стратегічного управління в Україні за останні роки;
- визначити основні проблеми розвитку інституційної інфраструктури регіонального стратегічного управління в регіонах України на сучасному етапі розвитку;
- розробити та обґрунтувати комплекс заходів щодо вдосконалення інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в Україні на сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави.

У процесі даного часткового дослідження були використані такі загальнонаукові методи дослідження: системний підхід, метод порівняльного аналізу, метод аналізу та синтезу.

Виклад основного матеріалу. З метою ефективної реалізації державної регіональної політики в Україні та її регіонах необхідно створити відповідне інституційне забезпечення регіонального стратегічного управління. Це дозволить підвищити роль і відповідальність органів державної регіональної влади, територіальних громад, представників бізнес-структур та громадянського суспільства у розвитку відповідних територій (областей, міст), забезпечить їм можливість реальної участі та впливу на вирішення актуальних соціально-економічних проблем територіального розвитку на різних рівнях (від місцевого до регіонального). Це обумовило необхідність створення та розвитку нових інститутів у сфері регіонального стратегічного управління, зокрема:

агентств регіонального розвитку (далі – АРР); Державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР); угод щодо регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та обласними державними адміністраціями; торгово-промислових палат (далі – ТПП) та інституту публічно-приватного партнерства (далі – ППП).

Схематично основні складові інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в Україні та її регіонах на сучасному етапі розвитку представлені на рисунку.

Діяльність зазначених вище інститутів спрямована на пошук механізмів оптимального поєднання економічних інтересів органів державної виконавчої влади регіонального рівня, бізнес-структур та громадянського суспільства на певній території (область, місто) з урахуванням загальнонаціональних та регіональних стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку. Розглянемо основні інституції у сфері регіонального стратегічного управління окремо.

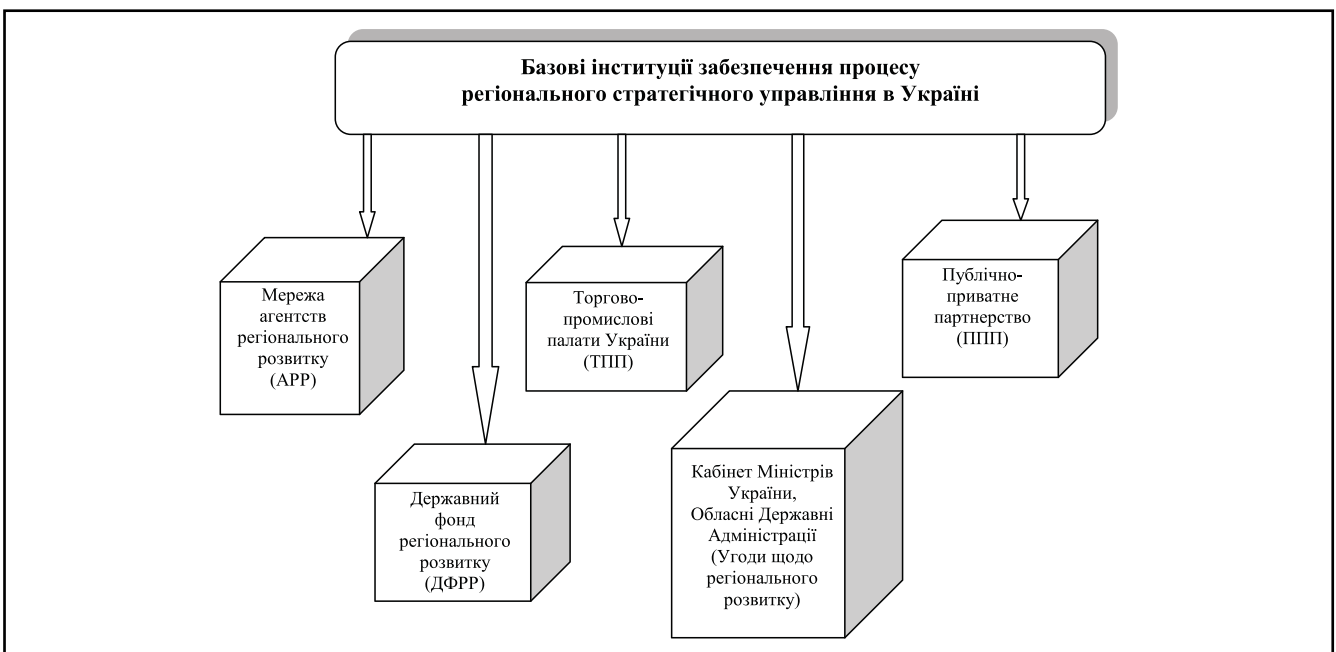
Нормативно-правовим підґрунтям для створення та функціонування мережі агентств регіонального розвитку як провідних інститутів регіонального розвитку в Україні є «Концепція державної регіональної політики» (затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001 року №341/2001). У розділі 2 цього документу зазначається, що формування мережі агентств регіонального розвитку є необхідним основним елементом розбудови інфраструктури регіонального розвитку. Згідно з Концепцією мережу АРР в Україні передбачалося сформувати на першому етапі (2001–2003), з цією метою у 2001 році в Україні було створено Асоціацію агенцій регіонального розвитку України, яка станом на 01.01.2010 об'єднує 43 агенції з усіх регіонів (областей, міст) України. Слід зазначити, що в статті 23 проекту Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 01.06.2010 №6462 визначено агенцію ре-

гіонального розвитку (АРР) як неприбуткову організацію, створену на засадах партнерства між державним, приватним та громадським секторами економіки.

Передбачалося, що АРР мали сприяти повноцінному використанню економічного потенціалу регіонів, підвищенню інвестиційної привабливості областей та міст України, впровадженню інноваційної моделі розвитку в регіонах, підвищенню кваліфікації фахівців з регіонального управління та координуванню програм та проектів технічної допомоги, спрямованих на підтримку сталого економічного зростання в регіонах України, але цього не було досягнуто в повній мірі.

За оцінками експертів, діяльність та функціонування АРР в Україні та її регіонах за період 2001–2011 років характеризується певними особливостями їх створення та функціонування, а саме:

- АРР часто створюються як громадські організації відповідно до Закону «Про об'єднання громадян». Засновниками цих інститутів регіонального розвитку можуть бути лише фізичні особи, що, по-перше, усуває від процесу створення та функціонування АРР юридичних осіб (у тому числі органи державної регіональної влади) та, по-друге, обмежує можливості створення відповідної матеріально-фінансової бази для ефективної їх діяльності;
- створення АРР в Україні та її регіонах також базується на нормах Закону України «Про благодійництво і благодійницькі організації», що зводить діяльність цих інституцій лише до благодійницьких заходів і не відповідає сучасним викликам та потребам соціально-економічного розвитку регіонів держави [4, 498 с.];
- АРР в областях реалізують велику кількість соціально-економічних та інших проектів, проте не мають власних програмних документів щодо перспектив регіонального розвитку (принаймні, їх наявність не анонсована). Із цього по-

Основні складові елементи інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічного управління в Україні

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

гляду АРР регіонів України повною мірою не можна вважати дієвими інститутами регіонального розвитку (наприклад, як у країнах Євросоюзу);

– як і в деяких європейських країнах, АРР в Україні існують у різних формах, зберігаючи при цьому статус неприбуткової організації: благодійні організації (чернігівська обласна агенція регіонального розвитку «Вектор»); громадські організації (Інститут громадянського суспільства, Сокальська агенція регіонального розвитку); дослідницькі організації (Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень «ЄвроРегіо Україна»). Агенція розвитку Євро регіону «Буг» узагалі є комунальною установою, а Агентство з розвитку бізнесу в м. Славутич – комунальним підприємством. В умовах відсутності єдиного нормативного узаконеного визначення агенцією регіонального розвитку в Україні вважається мало не кожна громадська організація, що декларує намір працювати на регіональному рівні або досліджувати регіональні процеси [5, 80 с.].

Однією з основних проблем створення та функціонування АРР в Україні та її регіонах є відсутність достовірної інформації (статистичної та аналітичної) щодо діяльності цих інституцій в державі, зокрема узагальненої бази даних, що містила б матеріали про точну кількість АРР у країні, точну інформацію про напрями діяльності АРР, їхні статuti, мету, завдання, приклади реалізованих проектів, іноземних партнерів чи інвесторів, з якими співпрацюють АРР, тощо.

Усе вище викладене дає можливість зробити висновки стосовно функціонування та розвитку АРР в Україні та її регіонах, а саме:

– на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України та її регіонів АРР не забезпечують належного виконання поставлених перед цими інституціями стратегічних завдань стосовно економічного розвитку регіонів, оскільки існують неузгодженості нормативно-правової бази їх функціонування;

– інституційно-правовим підґрунтям перетворення АРР на дієвих та активних учасників вирішення внутрішніх проблем розвитку регіону є унормування законодавчого визначення поняття «агентство регіонального розвитку», підстав та порядку створення агентств, засад участі у формуванні та реалізації стратегічних пріоритетів розвитку регіону та ін. Ці питання мають знайти відповідне відображення у нормах ще не прийнятого Закону України «Про засади державної регіональної політики».

Ефективна реалізація в регіонах України основних положень Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року та регіональних стратегій розвитку на період до 2015 року в певній мірі залежить від ефективної діяльності новоствореного спеціального Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Так, Президент України на засіданні Ради регіонів, яке відбулося 24.01.2011, наголошував на необхідності застосування ДФРР як дієвого інноваційного фінансового інструменту регіонального розвитку та міжрегіональної співпраці¹.

Отже, ДФРР в Україні повинен стати такою державною інституцією в умовах ринкової економіки, яка забезпечить довгострокове фінансування регіональних проектів, координацію бюджетних фінансових потоків і коштів зарубіжних інвесторів та їх спрямування на інноваційно-інвестиційний розвиток регіонів України, тобто має стати дієвим механізмом фінансування регіональних інвестиційних програм та проектів.

Так, у Бюджетному кодексі України від 08.07.2010 №2456–VI (зі змінами, внесеними законом від 12.01.2012 №4318–VI) згідно із п. 1 статті 24–1 ДФРР створюється у складі загального фонду державного бюджету, при цьому формування фонду передбачається в обсязі не менше 1% прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

За інформацією Інституту громадянського суспільства, на основі аналізу Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» станом на червень 2012 року фінансування Державного фонду регіонального розвитку представлено такими положеннями:

1) сума закладених у бюджеті коштів фонду становить всього 40% від визначеної законом – замість майже 2,9 млрд. грн. (1% від обсягу доходів загального фонду державного бюджету) фонд передбачено сформувати у розмірі всього 1,14 млрд. грн.;

2) існують суттєві ризики невиконання закладених у бюджеті обсягів наповнення фонду, оскільки єдиним джерелом його формування визначено понадпланові надходження від приватизації державного майна.

Такі надходження традиційно вважаються непевним джерелом наповнення бюджету, особливо в умовах кризи, коли вартість об'єктів приватизації є невисокою. Слід також враховувати нинішні тенденції до різкого зниження прозорості приватизаційних процесів. На нашу думку, через це Державний фонд регіонального розвитку може у поточному році виявитись частково чи навіть взагалі несформованим. Ще однією проблемою може стати надходження коштів у фонд наприкінці року, коли їх ефективне використання буде вже неможливим [8].

Також слід зазначити, що в Бюджетному кодексі України від 08.07.2010 №2456–VI не визначені конкретні статті, за якими буде здійснюватися фінансування пріоритетних напрямків стратегічного розвитку України та її регіонів за рахунок коштів спеціального фонду ДФРР, що не відповідає діючому законодавству в сфері регіонального стратегічного управління. Зауважимо, що до переліку об'єктів і заходів, що фінансуються у 2012 році за рахунок коштів ДФРР (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.04.2012 №243–р), у розрізі регіонів України (областей) включені тільки об'єкти соціальної сфери (загальноосвітні навчальні заклади, дошкільні заклади освіти, лікарні та амбулаторно-поліклінічні заклади, житлові будинки, будинки куль-

¹ Під головуванням Президента України відбулося засідання Ради регіонів [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Президента України. – Доступний з: <<http://www.president.gov.ua/news/19183.html>>

тури та спортивні об'єкти) та об'єкти інфраструктури (котельні, водопроводи, газифікація населених пунктів) і, разом із цим відсутні проекти щодо фінансування стратегічних пріоритетів розвитку регіонів, «точок зростання» щодо угод регіонального розвитку та проектів стосовно транскордонного співробітництва. Фінансування зазначених вище об'єктів соціальної сфери та інфраструктури здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, а не за рахунок спеціального фонду ДФРР.

Отже, ДФРР на сучасному етапі розвитку економіки держави створено як окрему бюджетну програму, що передбачає встановлення чітких напрямів використання коштів фонду, зокрема необхідно прийняти та затвердити на державному рівні «Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм (проектів) і заходів, що можуть реалізуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку», проект якого розроблено Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Головним інструментом реалізації Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року є угоди щодо регіонального розвитку, які, у свою чергу, є одним із механізмів здійснення державної регіональної політики в Україні. Так, Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів» передбачається реалізація регіональних стратегій розвитку на основі укладання угод щодо регіонального розвитку, які укладаються між Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами, та визначено відповідну процедуру підготовки та укладання угод щодо регіонального розвитку на засадах партнерства. Відповідно до ст. 4 та ст. 5 Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» затверджена постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, укладання та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» зі змінами та доповненнями. Слід зазначити, що система угод вводиться одночасно із запровадженням стратегічного планування просторового розвитку як на державному, так і на регіональному рівні.

Договірні засади угоди визначають взаємну відповідальність центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації в регіонах спільних заходів ДСРР на період до 2015 року та відповідних РСР у регіональному розрізі. Так, на сучасному етапі розвитку держави виконуються угоди щодо регіонального розвитку Вінницької (період дії 2010–2015); Волинської (2010–2014); Донецької (2008–2011), Додаткова угода до Угоди щодо регіонального розвитку Донецької області; Івано–Франківської (2011–2015); Львівської (2009–2013), Херсонської (2011–2013) областей.

Також слід зазначити, що у найближчій перспективі передбачається укладання угоди щодо регіонального розвитку між Житомирською обласною радою та Кабінетом Міністрів України, яка визначатиме взаємну відповідальність обласної ради та уряду за реалізацію в області спільних заходів, визначених Стратегією розвитку Житомирської обла-

сті на період до 2015 року, та державних пріоритетів розвитку області, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку, з урахуванням положень Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

Так, у 2011 році спільні заходи щодо реалізації Угоди Вінницької області було профінансовано на суму 162,3 млн. грн. (34,3% від запланованих обсягів), у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 54,1 млн. грн. (19,4%), з місцевих бюджетів – 22,9 млн. грн. (32,6%) та з інших джерел фінансування – 85,3 млн. грн. (69,1%). Так, за період реалізації в 2008–2011 роках угоди щодо регіонального розвитку Донецької області спільні заходи профінансовані у сумі 2179,4 млн. грн. (49,4% від передбачених обсягів), у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 1785,6 млн. грн. (47,5%), місцевих бюджетів – 214,1 млн. грн. (65,3%) та з інших джерел фінансування – 179,7 млн. грн. (55,8%). У 2011 році в цілому у Волинській області спільні заходи Угоди було профінансовано на суму 146,3 млн. грн. (68% від запланованих обсягів), у тому числі з державного бюджету – 83,7 млн. грн. (97,5%), з місцевих бюджетів – 62,0 млн. грн. (111,1%) та інших джерел фінансування – 0,5 млн. грн. (0,7%). В Івано–Франківській області в 2011 році фактичний обсяг фінансування спільних заходів становив 49,3 млн. грн. (49,6% передбачених Угодою), в тому числі з державного бюджету – 40,3 млн. грн. (105,6%), з місцевих бюджетів – 7,5 млн. грн. (42,8%) та з інших джерел фінансування – 1,5 млн. грн. (3,5%). У 2011 році фактичний обсяг фінансування спільних заходів у Львівській області в рамках Угоди становив 734,7 млн. грн. (96,4% передбачених Угодою), в тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 440,9 млн. грн. (106,3%), коштів місцевих бюджетів – 120,8 млн. грн. (36,3%) та з інших джерел фінансування – 173,1 млн. грн. (в 11,8 раза більше). В Херсонській області в цілому за 2011 рік спільні заходи Угоди було профінансовано на суму 218,6 млн. грн. (68,1% від запланованих обсягів), у тому числі з державного бюджету – 13,0 млн. грн. (22,8%), з місцевих бюджетів – 0,7 млн. грн. (1,7%) та з інших джерел фінансування – 204,9 млн. грн. (92,3%).

Таким чином, фінансування спільних заходів у рамках Угод перевиконано за рахунок коштів державного бюджету в Івано–Франківській (105,6%) та Львівській (106,3%) областях; коштів місцевих бюджетів – у Волинській області (111,1%) та інших джерел фінансування – у Львівській області (в 11,8 раза більше). В інших випадках фінансування спільних заходів у рамках Угод здійснювалося не в повному обсязі, який передбачався угодами щодо регіонального розвитку на 2011 рік по зазначених вище регіонах. З вищевикладеного видно, що фінансування спільних заходів в рамках Угод здійснюється не в повному обсязі.

Основними проблемами в процесі укладання та реалізації угод щодо регіонального розвитку в Україні на сучасному етапі розвитку економіки є:

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

– досить тривалий період часу на розроблення й укладання Угод з моменту підписання протоколу намірів про укладання угод до моменту їх фактичного підписання сторонами (1–2 роки);

– недостатня обґрунтованість переліку об'єктів угоди, які потребують фінансування в рамках спільних заходів щодо реалізації стратегічних пріоритетів регіонального розвитку, що передбачає фінансування тільки «точок зростання» на регіональному рівні з метою прискорення економічного зростання регіональних економік;

– пріоритетність щодо укладання угод для регіонів з високим та середнім рівнем соціально-економічного розвитку, що обумовлено насамперед порівняно меншими обсягами фінансування проектів у рамках угоди;

– часткове ігнорування висновків та зауважень експертних робочих груп, які здійснюють експертну оцінку угод щодо регіонального розвитку по ряду регіонів (областей) України з боку органів державної регіональної влади.

Головною проблемою інституційного забезпечення регіонального стратегічного управління в Україні є несформованість системи інституцій (організацій, установ, органів), спроможних скоординовано здійснювати ефективну реалізацію Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року та регіональних (обласних) стратегій розвитку до 2015 року, адже процес адаптації імпортованих (запозичених) інституцій у сфері регіонального стратегічного управління потребує тривалого часу.

Також надзвичайно актуальною проблемою у сфері реалізації ДСРР на період до 2015 року та відповідних РСР за областями, АР Крим та міст Києва і Севастополя слід назвати низьке кадрове забезпечення процесу регіонального стратегічного управління, особливо на регіональному (області, міста) рівні та недостатнє розуміння процесу регіонального стратегічного управління. Поліпшення якості професійної підготовки кадрів системи стратегічного управління регіональним розвитком є важливою умовою підвищення ролі державних органів регіональної влади в ефективному використанні економічного потенціалу певного регіону. Що, у свою чергу, вимагає створення та розвитку відповідної мережі навчальних закладів та центрів підвищення кваліфікації в Україні та її регіонах.

Висновки

Отже, пропонується наступна система документів, які визначають соціально-економічний розвиток України та її регіонів на перспективу та реалізують стратегічні цілі розвитку держави на даний час. Основний документ стратегічного характеру – «Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004–2015 роки «Шляхом європейської інтеграції», яка є рамковим документом для формування інших довгострокових стратегій розвитку на всіх рівнях господарювання. Стратегія розробляється на 10–15 років та актуалізується в процесі її реалізації з урахуванням змін динаміки зовнішнього середовища. Також до стратегічних документів на довгостроковий період на-

лежать Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року, Генеральна схема планування території України та Схема розвитку та розміщення продуктивних сил України, які грають ключову роль на цьому етапі державного планування та прогнозування. Регіональний блок перспективних документів стратегічного характеру включає Концепцію державної регіональної політики, яка носить комплексний характер та визначає стратегічне бачення та цілі соціально-економічного розвитку регіонів України, завдання національних програм та потенціал регіонів (областей) країни. Відповідно до цього на регіональному рівні формуються та реалізуються регіональні стратегії розвитку до 2020 року та розробляються Схеми розвитку та розміщення продуктивних сил регіонів (областей) України.

Наступний блок стратегічних документів на середньостроковий період (від 1 до 5 років) включає прогноз соціально-економічного розвитку держави та прогноз соціально-економічного розвитку регіонів (областей). Зазначені прогнози є передплановими документами, на основі яких розробляються державна та регіональні програми соціально-економічного розвитку, а також формуються Державний бюджет України та місцеві бюджети регіонів (областей) на відповідний рік.

На короткостроковий період (до 1 року) розробляється прогноз соціально-економічного розвитку держави. Як наукове обґрунтування зазначених документів стратегічного характеру мають виступати довгострокові, середньострокові та короткострокові прогнози. Необхідно зазначену комплексну систему стратегічних документів зробити на практиці обов'язковою для виконання на всіх рівнях господарювання в Україні та її регіонах.

Також необхідно враховувати положення Генеральної схеми планування території України в процесі формування ДСРР на період до 2020 року та відповідних РСР по областях на довгострокову перспективу, що на сучасному етапі проігноровано. Також простежується неузгодженість програм соціально-економічного розвитку України та її регіонів на відповідний рік, з відповідним процесом бюджетного планування, а саме врахування показників соціально-економічного розвитку закладених у програмах при формуванні та внесенні змін до відповідних бюджетів.

Пропонуємо внести зміни в останній абзац статті 4 розділу II Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» щодо роз'яснення та конкретизації строків горизонту стратегічного планування на більш тривалий період, а саме на 15–20 років. З метою впровадження принципово нових підходів у сфері стратегічного планування та прогнозування, вважаємо за доцільне пропонувати прийняття нового Закону України «Про державне прогнозування та стратегічне планування в Україні», який буде відповідати сучасним європейським нормам та стандартам стратегічного управління в державі та її регіонах.

Перспективи подальших досліджень у напрямі інституційного забезпечення процесу регіонального стратегічно-

го управління полягають, на нашу думку, у вивченні територіальних особливостей побудови та розвитку інституцій процесу регіонального стратегічного управління та відповідної нормативно-правової бази в контексті просторового економічного розвитку держави та її регіонів.

Список використаних джерел

1. Кузьминов Я. Институты: от заимствования к выращиванию (опыт российских реформ и возможность культивирования институциональных изменений) / Кузьминов Я., Радаев В., Яковлев А., Ясин Е. // Вопросы экономики. – 2005. – №5. – С. 5–27.
2. Аузан А. Приоритеты институциональных преобразований в условиях экономической модернизации / Аузан А., Сатаров Г. // Вопросы экономики. – 2012. – №6. – С. 65–74.
3. Про Концепцію державної регіональної політики [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>
4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
5. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / [С.О. Біла, Я.А. Жаліло, О.В. Шевченко, В.І. Жук та ін.]; за ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 80 с.
6. Бюджетний кодекс України [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
7. Під головуванням Президента України відбулося засідання Ради регіонів [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Президента України. – Доступний з: <http://www.president.gov.ua/news/19183.html>
8. Абрам'юк І. Держбюджет–2012: як фінансуватиметься регіональний розвиток [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Інституту громадянського суспільства. – Доступний з: <http://www.csi.org.ua/www/?p=2399#more-2399>
9. Про затвердження переліку об'єктів і заходів, що фінансуються у 2012 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/243-2012-p>
10. Про стимулювання розвитку регіонів [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20стимулювання%20розвитку%20рєгїонїв>
11. Про затвердження порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/751-2007-p>
12. Угоди регіонального розвитку [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Доступний з: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=180425
13. Звіти про виконання угод регіонального розвитку [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Доступний з: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=180426
14. Безручко К.О. Оцінка сучасного нормативно-правового забезпечення прогнозування та планування регіонального розвитку [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського. – Доступний з: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_17/Bezruchko.pdf

Т.В. МАНЖОС,

к. ф.–м. н., доцент, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Процес формування оптимального матеріального резерву регіонального рівня

У статті розглянуто задачу визначення оптимального розміру матеріального резерву для здійснення заходів з ліквідації наслідків непередбачуваних надзвичайних ситуацій. Зокрема, описано алгоритми знаходження розмірів резерву на основі статистичних даних, якщо витрати на здійснення заходів, пов'язаних з безпекою регіону, мають нормальний закон розподілу або за законом розподілу Парето.

Ключові слова: безпека регіону, матеріальний резерв, оптимальний розмір резерву, закон розподілу Парето.

Исследуется задача определения оптимального размера материального резерва региона для осуществления мероприятий по ликвидации последствий непредвиденных чрезвычайных ситуаций. Описан алгоритм на-

хождения размеров резерва на основании статистических данных, если издержки, связанные с обеспечением безопасности региона, распределены нормально или по закону распределения Парето.

Ключевые слова: безопасность региона, материальный резерв, оптимальный размер резерва, закон распределения Парето.

We study the question of optimal size of reserve stock for liquidation of emergencies consequences. This algorithm for determination size of reserve stock was found for normal and Pareto distributions on the basis of statistic data.

Keywords: safety of region, material reserve, optimal size of reserve stock, Pareto distribution.